

MUAMMOLI TA'LIMNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Azizova Dinara Rahmiddin qizi
OSIYO XALQARO UNIVERSITETI
Pedagogika va psixologiya fakulteti
1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Maqolada muammoli ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va vazifalari haqida keng ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, mashg'ulot, vositalar, kuzatish, solishtirish, tahlil, mumlashtirish, nutq.

Abstract: The article provides extensive information about specific features and tasks of problem-based education.

Key words: education, training, tools, observation, comparison, analysis, generalization, speech.

Аннотация: В статье представлена обширная информация об особенностях и задачах проблемного обучения.

Ключевые слова: образование, обучение, средства, наблюдение, сравнение, анализ, обобщение, речь.

KIRISH: Muammoli ta'limning bosh maqsadi – o'quvchilarning o'rganilayotgan mavzuga doir muammolarni to'liq tushunib yetishiga erishish va ularni hal eta olishga o'rgatishdan iborat. Muammoli ta'limni amaliyotda qo'llashda asosiy masalalardan biri o'rganilayotgan mavzu bilan bog'liq muammoli vaziyat yaratishdan iborat.

O'qitishning hozirgi jarayonitahlili psixolog va pedagoglarning fikrlash muammoli vaziyat, kutilmagan xayrat va mahliyo bo'lishdan boshlanadi, degan xulosalari haqiqatga yaqin ekanligini ko'rsatadi. O'qitish sharoitida insonning o'sha psixik, emotsional va hissiy holati unga fikrlash va aqliy izlanish uchun o'ziga xos turtki vazifasini bajaradi.

ASOSIY QISM: Muammoli vaziyat muayyan pedagogik vositalarda maqsadga muvofiq tashkil etiladigan o'ziga xos o'qitish sharoitida yuzaga keladi. Shuningdek, o'rganilgan mavzular xususiyatlaridan kelib chiqib, bunday vaziyatlarni yaratishning maxsus usullarini ishlab chiqish zarur. Shunday qilib, o'qitishda muammoli vaziyatshunchaki «fikir yo'lidagi kutilmagan to'siq» bilan bog'langan aqliy mashaqqat holati emas. U bilish maqsadlari maxsus taqozo qilgan aqliy taranglik holatidir. Bunday vaziyat negizida avval o'zlashtirilgan bilim izlari va yangi yuzaga kelgan

vazifani hal qilish uchun aqliy va amaliy harakat usullari yotadi. Bunda har qanday mashaqqat muammoli vaziyat bilan bog'liq bo'la bermasligini ta'kidlash o'rinli bo'ladi.

Yangi bilimlar avvalgi bilimlar bilan bog'lanmasa, aqliy mashaqqat muammoli bo'lmaydi. Bunday mashaqqat aqliy izlanishni kafolatlamaydi. Muammoli vaziyat har qanday fikrlash mashaqqatlaridanfarq qilib, unda o'quvchi mashaqqat talab qilgan obekt (tushuncha, fakt)ning unga avval va ayni vaqtda ma'lum bo'lgan vazifa, masala bo'yicha ichki, yashirin aloqalarini anglab yetadi. Shunday qilib, muammoli vaziyat mohiyati shuki, u o'quvchi tanish bo'lgan ma'lumotlar va yangi faktlar, hodisalar (qaysiki, ularni tushunish va tushuntirish uchun avvalgi bilimlar kamlik qiladi) o'rtasidagi ziddiyatdir. Bu ziddiyat bilimlarni ijodiy o'zlashtirish uchun harakatlantiruvchi kuchdir.

Muammoli vaziyatning belgilari quyidagilar. o'quvchiga notanish faktning mavjud bo'lishi; vazifalarni bajarish uchun o'quvchiga beriladigan ko'rsatmalar, yuzaga kelgan bilish mashaqqatini hal qilishda ularning shaxsiy manfaatdorligi. Muammoli vaziyatdan chiqa olish hamma vaqt muammoni, ya'ni nima noma'lum ekanligini, uning nutqiy ifodasi va yechimini anglash bilan bog'langan. Muammoli vaziyatning fikriy tahlil qiladigan bo'lsak, u avvalombor o'quvchilarning mustaqil aqliy faoliyatidir. U o'quvchini intellektual mashaqqat keltirib chiqargan sabablarni tushunishga, unga kirish, muammoni so'z bilan ifodalash, ya'ni faol fikr yuritishni belgilashga olib keladi. Bu o'rinda izchillik yorqin ko'rinadi: avvalo muammoli vaziyatyuzaga keladi, so'ng o'quv muammosi shakllanadi.

Muammoli ta'lim texnologiyalari: Muammoli ta'lim texnologiyalari o'quvchi faoliyatini faollashtirish va jadallashtirishga asoslangan. Muammoli ta'lim texnologiyasining asosi – insonning fikrlashi muammoli vaziyatni hal etishdan boshlanishi hamda uning muammolarni aniqlash, tadqiq etish va yechish qobiliyatiga ega ekanligidan kelib chiqadi. Muammoli ta'lim o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va ijodiy qobiliyatlarini o'stirishda jiddiy ahamiyatga ega.

Shunday qilib, muammoli vaziyat mohiyati shuki, u o'quvchi tanish bo'lgan ma'lumotlar va yangi faktlar, hodisalar (qaysiki, ularni tushunish va tushuntirish 6/7 uchun avvalgi bilimlar kamlik qiladi) o'rtasidagi ziddiyatdir. ziddiyatlarni ijodiy o'zlashtirish uchun harakatlantiruvchi kuchdir. Muammoli vaziyatning belgilari quyidagilar: o'quvchiga notanish faktning mavjud bo'lishi; vazifalarni bajarish uchun o'quvchiga beriladigan ko'rsatmalar, yuzaga kelgan bilish mashaqqatini hal qilishda ularning shaxsiy manfaatdorligi.

Muammoli vaziyatdan chiqa olish hamma vaqt muammoni, ya'ni nima noma'lum ekanligini, uning nutqiy ifodasi va yechimini anglash bilan bog'langan. Muammoli vaziyatning fikriy tahlil qiladigan bo'lsak, u avvalombor o'quvchilarning mustaqil aqliy faoliyatidir.

U o'quvchini intellektual mashaqqat keltirib chiqargan sabablarni tushunishga, unga kirish, muammoni so'z bilan ifodalash, ya'ni faol fikr yuritishni belgilashga olib keladi. Bu o'rinda izchillik yorqin ko'rinadi: avvalo muammoli vaziyatyuzaga keladi, so'ng o'quv muammosi shakllanadi. O'qitish amaliyotida boshqa variant o'sha muammo tashqi ko'rinishda muammoli vaziyatyuzaga kelishiga muvofiq kelganday bo'ladigan variantdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. G'ofurov A.T. va boshqalar. Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi. (O'quv-metodik qo'llanma). -T.: TDPU. 2005.

2. Tolipov O., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiya; nazariya va amaliyot T.: Fan, 2005. -205 b. 3. Tolipova J.O., Azimov I.T., Sulstonova N.B. Biologiya darslari.(O'qituvchi.-kitobi) O'qituvchilari uchun metodik qo'llanma. (9-sinf) "Tafakkur" nashriyoti.Toshkent-2016.